

Голас Радзімы

ВЫДАННЕ БЕЛАРУСКАЙ СЕКЦЫІ КАМІТЭТА ЗА ВЯРТАННЕ НА РАДЗІМУ І РАЗВІЦЦЕ КУЛЬТУРНЫХ СУВ'ЯЗЕЙ З СУАЙЧЫННІКАМІ

№ 31 (615)

Красавік 1962 г.

Год выдання 8-ы

ЛЕНИН І НАЦЫЯНАЛЬНАЕ ПЫТАННЕ

22 красавіка спаўняецца 92 гады з дня нараджэння правадыра працоўных усяго свету У. І. Леніна. Ленін указаў чалавецтву шлях да вызвалення ад сацыяльнага і нацыянальнага прыгнёту і эксплуатацыі. Пад яго кіраўніцтвам працоўныя былой царскай імперыі ўпершыню ў сусветнай гісторыі ўзялі ўладу ў свае рукі. Ленінская нацыянальная палітыка — гэта палітыка міру і дружбы паміж народамі.

а старую Расію называў турмой народаў. «Не можа быць свабодным народ, які прыгнятае чужыя народы», — прыводзіў ён у сваіх працах словы Маркса і Энгельса. «Мы вялікарускія рабочыя», — пісаў Ле-

дз адна нацыя прыгнятала другія.

«Ці чуждае нам, вялікарускім свядомым пралетарыям, — пісаў У. І. Ленін, — пачуццё нацыянальнай гордасці? Вядома, не! Мы любім сваю мову і сваю радзіму, мы больш за ўсё працуем над тым, каб ЯЕ працоўныя масы (г. зн. 9/10 ЯЕ насельніцтва) узяць да свядомага жыцця дэмакратыі і сацыялістаў. Нам балючай за ўсё бачыць і адчуваць, якім насіллям, гнёту і здзекам падвяргаюць нашу цудоўную радзіму царскія каты, дваране і капіталісты. Мы ганарымся тым, што гэтыя насілле выклікалі адпор з нашага асяроддзя, з асяроддзя вялікаросаў, што ГЭТАЕ асяроддзе вылучыла Радзішчава, дэкабрыстаў, рэвалюцыянераў-разначыццаў 70-х гадоў, што вялікарускі рабочы клас стварыў у 1905 годзе магутную рэвалюцыйную партыю мас, што вялікарускі мужык пачаў у той жа час станавіцца дэмакратам, пачаў звяргаць папа і памешчыка...

Інтэрэс (не па-халопску зразумелай) нацыянальнай гордасці вялікаросаў супадае з САЦЫЯЛІСТЫЧНЫМ інтарэсам вялікарускіх (і ўсіх іншых) пралетарыяў».

Кожная нацыя павінна развіваць культуру на роднай мове, вучыў Ленін. Не патрэбна навізаваць народам многанацыянальнай краіны абавязковую дзяржаўную мову. «Калі аднадушце ўсякія прывілеі, — пісаў Уладзімір Ільіч у «Крытычных замечках па нацыянальнаму пытанню», — калі спыніцца навяязванне адной з моваў, то ўсе славіане лёгка і хутка навучацца разумець адзін аднаго і не будуць палюхацца «жахлівай» думкі, што ў агульным парламенце пачуюцца прамовы на розных мовах. А патрэбнасці эканамічнага абароту самі сабой ВЫЗНАЧАЦЬ тую мову данай краіны, ведаць якую большасці ВЫГАДНА ў інтарэсах гандлёвых зносінаў».

«Мы думаем, — гаварыў Ленін, — што вялікая і магутная руская мова не мае патрэбы ў тым, каб хто б там ні было павінен быў вучыцца яе з-пад палкі... Тыя, хто па ўмовах свайго жыцця і работы маюць патрэбу ў веданні рускай мовы, навучацца ёй і без палкі. А прымушоваць (палка) прывядзе толькі да аднаго: яна зробіць цяжкім вялікай і магутнай рускай мове доступ у іншыя нацыянальныя групы».

Непарушная дружба народаў Савецкага Саюза — трыумф мудрай ланіскай нацыянальнай палітыкі.

нін у артыкуле «Аб нацыянальнай гордасці вялікаросаў», — хочам у што б там ні стала свабоднай і незалежнай, самастойнай, дэмакратычнай, рэспубліканскай, гордай Вялікаросіі, якая наладжвае свае адносіны да суседзяў на чалавечым прыняцце роўнасці, а не на прыгонніцкім прыняцце прывілеяў, што прыніжае вялікую нацыю».

Безагаворачна прызначаючы права кожнай нацыі на самавызначэнне, ленінцы ў той жа час высювалі на першы план інтэрнацыянальныя задачы рабочых усіх нацый, заклікалі працоўных да аб'яднання ў барацьбе як з чорнасоценным шавінізмам царскіх улад, так і з буржуазным нацыяналізмам іншых нацый (польскай, яўрэйскай, украінскай, грузінскай і г. д.), які імкнецца «адцягнуць рабочы клас нацыянальнай барацьбой ці барацьбой за нацыянальную культуру ад яго вялікіх сусветных задач».

Нацыяналізм і інтэрнацыяналізм — два неспрымлімыя варожыя светагляды, пісаў Ленін. Нацыяналісты — агенты эксплуатацыйных класаў, якія дапамагаюць прыгнятальнікам раз'яднаць працоўных ў іх барацьбе за свае правы. «Капіталісты і памешчыкі ў што б там ні стала жадаюць раз'яднаць рабочых розных нацый, а самі моцныя свету гэтага вельмі добра ўжываюцца разам, як акцыянеры «даходных» мільённых «спраў» (накшталт ленскіх прыскаў) — праваслаўныя і яўрэі, і рускія і немцы, і палкі і украінцы, усе, у каго ёсць КАПІТАЛ, дружна эксплуатаюць рабочых усіх нацый».

Большавікоў, якія выступалі супраць лозунга «абароны айчыны» ў час І сусветнай вайны, абвінавачвалі ў раўнадушчы і адсутнасці патрыятызму. Але большавікі выступалі не супраць айчыны наогул, а супраць памешчыцка-буржуазнай айчыны, супраць імкнення выдаць за айчыну царскую Расію, дзе памешчыкі і капіталісты эксплуатавалі мільёны працоўных,

З'ЕЗД МАЛАДЫХ ЛЕНІНЦАЎ

МАСКВА. 16 красавіка ў Крамлёўскім Палацы з'ездзе ў ва ўрачыстай абстаноўцы адкрыўся XIV з'езд Усесаюзнага Ленінскага Камуністычнага Саюза Моладзі. Дзевятнаццацімільённы камсамол маладых будаўнікоў камунізма прадстаўляюць амаль чатыры тысячы дэлегатаў — пасланцы з усіх канцоў краіны.

Бурнымі, працяглымі апладысмантамі сустрэлі дэлегаты

і госці з'яўленне ў прэзідыуме Л. І. Брэжнева, Ф. Р. Казлова, А. М. Касягіна, О. В. Куусіненна, А. І. Мікаяна, Д. С. Палянскага, М. А. Суслава, М. С. Хрушчова, М. М. Шверніка, В. В. Грышына, П. Н. Дзёмічава, Л. Ф. Ільічава, Б. М. Панамарова.

З усіх бакоў чуюцца здравіцы ў гонар савецкага народа, у гонар Камуністычнай партыі Савецкага Саюза, у гонар ленінскага Цэнтральнага Камітэта.

Дэлегаты і госці скандзіруюць:

Ленін з намі!
Ленін з намі!

Па даручэнню Цэнтральнага Камітэта ВЛКСМ з'езд адкрыў першы сакратар Цэнтральнага Камітэта камсамола С. П. Паўлаў.

Усе ўстаюць, громам апладысмантаў сустракаюць чырвоны сцяг ВЛКСМ, які ўносіць ў залу Герой Савецкага Саюза лётчык-касманаўт СССР Ю. А. Гагарын. Асістэнты сцяганосца — механізатар бавоўнавых палёў Узбекістана Герой Са-

цыялістычнай Працы Т. Ахунва і данецкі шахцёр Герой Сацыялістычнай Працы К. А. Севярынаў.

Ад імя ўдзельнікаў з'езда С. П. Паўлаў гарача вітаў дэлегацыі брацкіх саюзаў моладзі і дружальных маладзёжных арганізацый 58 краін, а таксама прадстаўнікоў Сусветнай федэрацыі дэмакратычнай моладзі і Міжнароднага саюза студэнтаў.

З велізарным уздымам дэлегаты выбралі ганаровы прэзідыум XIV з'езда ВЛКСМ у саставе Прэзідыума Цэнтральнага Камітэта Камуністычнай партыі Савецкага Саюза на чале з Мікітам Сяргеевічам Хрушчовым.

Цёпла сустрэлі прысутныя члена Прэзідыума ЦК КПСС, сакратара КПСС Ф. Р. Казлова, які зачытаў тэкст прывітання XIV з'езду ВЛКСМ ад Цэнтральнага Камітэта Камуністычнай партыі Савецкага Саюза.

На з'езд моладзь Беларусі прыслала сваіх лепшых прадстаўнікоў.

Дачка героя Брэсцкай крэпасці — дэлегат з'езда

Легендарны абаронца Брэсцкай крэпасці лейтэнант камсамольца Аляксей Наганав дадаў сваё жыццё за тое, каб савецкія людзі маглі спакойна будаваць самае шчаслівае жыццё на зямлі. Сярод юных будаўнікоў камунізма — дачка героя Надзея. Яна нарадзілася ў суровыя дні першага года Вялікай Айчыннай вайны непадалёку ад Брэста. Дзяўчына з сярэбраным медалем скончыла сярэдняю школу, працавала ў Брэсце на чыгуны, а цяпер Надзея — студэнтка другога курса Гродзенскага медыцынскага інстытута, вучыцца толькі на «добра» і «выдатна», прымае актыўны ўдзел у грамадскім жыцці студэнцкага калектыву.

Камсамольцы Гродзеншчыны выбралі Надзею НАГАНАВУ сваім дэлегатам на XIV с'езд ВЛКСМ.

Імем вялікага правадыра

Беларускаму народу дарагое і блізкае імя вялікага правадыра працоўных усяго свету Уладзіміра Ільіча Леніна. У памяць аб геніяльным чалавеку і настаўніку усяму басконца дарагому, самаму цудоўнаму савецкія людзі даюць імя Леніна. Яго імем названы гарады, вуліцы, плошчы, паркі, бібліятэкі.

Лепшае і каштоўнае, што ёсць у нашай рэспубліцы, таксама носіць імя Уладзіміра Ільіча Леніна.

Вось галоўная магістраль нашай сталіцы — праспект імя Леніна. Гэта адна з самых прыгожых і самых зялёных вуліц роднага Мінска. Яна працягнулася больш як на дзесяць кіламетраў, забудавана прыгожымі высокімі дамамі. На ёй інстытуты, Акадэмія навук БССР, кіна-тэатры, паркі, мноства розных магазінаў. Праспект перасякаюць прасторныя плошчы. Самая лепшая з іх носіць імя Леніна. Будаўніцтва яе яшчэ не закончылася, але ўжо хутка тут будуча праводзіцца ўсе ўрачыстыя мітынгі, парады, дэманстрацыі працоўных. З усіх бакоў плошча будзе абсаджана шматгадовымі каштанамі, ліпамі, клёнамі, елкамі, таполямі і фруктовымі дрэвамі.

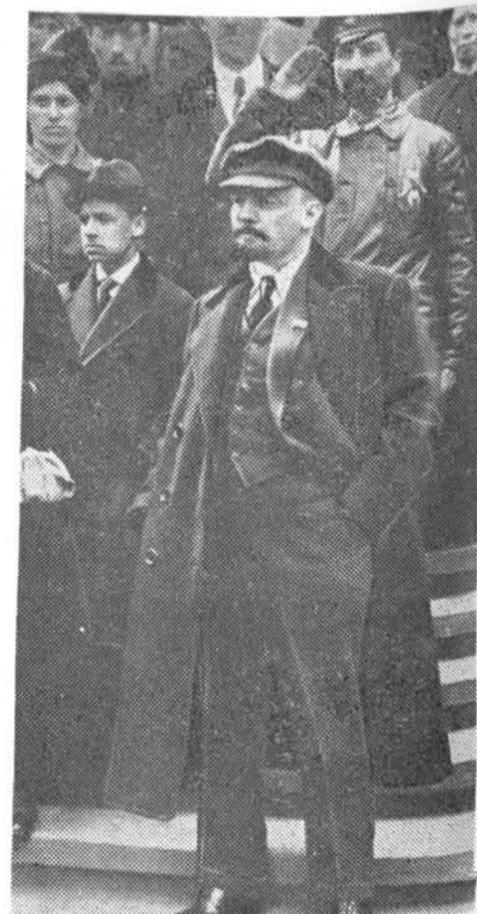
На гэтай жа плошчы высіцца велічны будынак новага корпуса Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, які носіць імя свайго заснавальніка Уладзіміра Ільіча Леніна. У верасні мінулага года аўдыторыі, залы, лабараторыі новага корпуса запоўнілі студэнты, аспіранты. У новым корпусе 350 пакояў, больш 70 аўдыторый. Усе кабінеты, лабараторыі атрымалі навішае абсталяванне. Тут ёсць вялікая актывая зала на 1000 месцаў, лепшая ў горадзе спартыўная зала.

Скарбніцай чалавечай мудрасці, чалавечых ведаў лічаць Беларускую дзяржаўную бібліятэку імя Леніна. У ёй каля трох мільянаў тамоў кніг, яе наведваюць 26 тысяч чытачоў. Беларуская дзяржаўная бібліятэка — адна з лепшых у Савецкім Саюзе. Як і ўніверсітэт, бібліятэка расшыраецца, разбудоваецца.

Лямпачкі Ільіча

Калі нарадзіўся

Ленін

Патрэскаўся
Лёд на Лене,
Волга
Скрышыла акovy,
Калі
Нарадзіўся Ленін
У ясны
Ранак вясновы.

З сонцам
Ідуць пакаленні,
Быццам
Вольныя воды.
Слова згадаўшы
— Ленін,
Гаворым:
— Сонца свабоды!

Знікаюць
Старога цені.
Афрыка
Крышыць акovy.
Вясна...
...Нарадзіўся Ленін
У ясны
Ранак вясновы.

Авяр'ян
ДЗЕРУЖЫНСКІ.

Ул. І. Ленін на
Краснай плошчы ў
час дэманстрацыі
1 Мая 1919 года.

Дзесяткі і сотні год лепшыя розумы чалавецтва марылі аб тым, каб пабудаваць самае справядлівае камуністычнае грамадства. Перамога камунізму з'яўлялася запаветнай марай, канчатковай мэтай нашай камуністычнай партыі, створанай вялікім Леніным. Цяпер гэта мара — камунізм — становіцца явай. Выконваючы запаветы Леніна, наш народ атрымаў гістарычныя перамогі ў барацьбе за сацыялізм. Сёння сягнута Леніна асяняе гераічны савецкі народ у будаўніцтве камуністычнага грамадства.

Яшчэ на зары развіцця савецкай дзяржавы, калі ішлі зорныя бітвы рабочых і сялян за родную савецкую ўладу супраць сіл старога свету, калі ў нас лютвала разруха, холад і голад, вучоныя і інжынеры на ініцыятыве Леніна распрацавалі план электрыфікацыі краіны. У снежні 1920 года ў Маскве гэты план разглядаў восьмы з'езд Саветаў. Даючы высокую ацэнку прадстаўленаму плану, Ленін у сваім выступленні з геніяльнай прадбачлівасцю назваў яго другой праграмай Камуністычнай партыі.

І сапраўды, план электрыфікацыі быў не толькі планам будаўніцтва электрастанцый. Па сутнасці, ён з'явіўся планам будаўніцтва сацыялістычнага грамадства, планам, які забяспечыў аднаўленне і каронную перабудову народнай гаспадаркі на аснове электрыфікацыі.

Ленінскі план электрыфікацыі, які быў разлічаны на 15 год і якому нашы неспрыяцелі і ворагі прарочылі правал, быў выканан да тэрмінова і са значным перавышэннем. Народная гаспадарка атрымала 26 мільярдаў кілават-гадзін электраэнергіі — амаль у тры разы больш, чым намячалася на плане.

З таго часу выпрацоўка электраэнергіі расце з году ў год, літаральна пераўтвараючы ўсё жыццё краіны. Царская Расія займала 18-е месца ў свеце па вытворчасці электраэнергіі, а Савецкі Саюз ужо ў 1947 годзе заняў першае месца ў Еўропе і другое месца ў свеце.

Электрычнасць верна служыць прамысловасці, сельскай

гаспадарцы, усяму савецкаму народу. І нездарма ў памяць Уладзіміра Ільіча Леніна электрычныя лямпачкі ў нас у народзе любіма называюць «лямпачкі Ільіча».

Цяпер электрыфікацыя набывае для нашай краіны яшчэ большае значэнне. Ленін вучыў, што для перамогі камунізму неабходна самая высокая прадукцыйнасць працы. А яна можа быць дасягнута ў выніку электрыфікацыі вытворчасці, калі ўсюды ў чалавека з'явіцца такі магутны памочнік, як электрычная энергія.

У новай Праграме Камуністычнай партыі Савецкага Саюза, прынятай XXII з'ездам, асноўная задача камуністычнага будаўніцтва выкладзена ў геніяльнай формуле Леніна: «Камунізм — гэта ёсць Савецкая ўлада плюс электрыфікацыя ўсёй краіны». Гэтыя ленінскія думкі, выказаныя яшчэ ў 1920 годзе, ажыццяўляюцца ў наш час.

Толькі дзякуючы Савецкай уладзе — гэтай сапраўды народнай уладзе, наша Радзіма першай у гісторыі адкрыла шлях да камунізму.

А якое значэнне для будаўніцтва новага грамадства мае электрыфікацыя ўсёй краіны?

Электрычнасць неабходна для фабрык, заводаў, транспарту, сельскай гаспадаркі, для масавай вытворчасці тавараў народнага ўжытку, для хатніх патрэб кожнага савецкага чалавека. Электрычнасць патрэбна для таго, каб забяспечыць бесперапынны прагрэс грамадства, каб кожны працаўнік поўнасцю задавальняў свае растучыя матэрыяльныя і культурныя запатрабаванні.

Нашай краіне неабходна сапраўднае мора электрычнай энергіі. Для таго, каб, напрыклад, зрабіць адзін аўтамабіль, трэба затраціць 2 тысячы кілават-гадзін электраэнергіі, трактар — 5 тысяч, на выплаўку адной тоны алюмінію — 20 тысяч кілават-гадзін электраэнергіі, а для пабудовы дома на 120 кватэр — каля аднаго мільёна! У 1960 годзе ў Савецкім Саюзе было выпрацавана 292 мільярды кілават-гадзін электраэнергіі. Гэта амаль у 150 разоў больш, чым у царскай Расіі.

Праграмай Камуністычнай партыі Савецкага Саюза вызначана, што для выканання ленінскіх запаветаў аб будаўніцтве камунізму вытворчасць электраэнергіі ў нашай краіне праз дзесяць год павінна склацца каля аднаго трыльёна кілават-гадзін, а к 1980 году — каля трох трыльёнаў кілават-гадзін!

Не тысяч, не мільянаў і нават не мільярдаў, а трыльёнаў кілават-гадзін! Каб уявіць сабе грандызнасць гэтых прадвызначаных нашай партыі, можна для параўнання сказаць, што ўсё сучаснае насельніцтва Зямлі павінна было б працаваць два гады, каб зрабіць работу, выкананую пры дапамозе аднаго трыльёна кілават-гадзін электраэнергіі. А яе ж будзе выпрацавана ў нас у тры разы больш!

Такі размах, такія тэмпы сведчаць аб велічы і магутнасці нашай краіны. Гэта даўно ўжо не ўбогая і жабрацкая Русь. Яе горды і свабодалюбівы народ стварыў Саюз Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік — самую перадавую дзяржаву нашай планеты. Са-

веккі Саюз цяпер з'яўляецца адзінай краінай у свеце, якая мае невычарпальныя крыніцы ўсіх відаў народных багаццяў і самых магутных рэсурсаў развіцця энергетыкі.

К 1980 году мы завершым суцэльную электрыфікацыю краіны, дагонім і перагонім Амерыку па вытворчасці электраэнергіі, і яе ў нас будзе ў паўтара раза больш, чым ва ўсіх краінах свету разам узятых.

Для здзяйснення гэтых велічных планаў павялічваюцца магутнасці дзеючых электрастанцый, будуцца буйнейшыя ў свеце станцыі на Волзе, Дняпры, на Каўказе, у Беларусі, у Сярэдняй Азіі, у Сібіры і ў многіх іншых раёнах. Ствараецца адзіная энергетычная сістэма Савецкага Саюза, якая дазваляе перадаваць лішкі танный электраэнергіі з аднаго канца краіны ў другі.

У братняй садружнасці свабодных савецкіх народаў растуць і мацнеюць усе нацыянальныя рэспублікі Саюза ССР. Народная гаспадарка нашай рэспублікі цяпер таксама знаходзіцца на новым уздыме. Расшыраюцца дзеючыя, будуцца і праектуюцца новыя электрастанцыі і лініі электраперадач. У недалёкім будучым у Гродна і Масто на рацэ Неман будуць пабудаваны гідрэлектрастанцыі з аўтаматычным кіраваннем.

Уся Савецкая краіна ўдзельнічае ў будаўніцтве буйнейшых электрастанцый у Беларусі. Масква, Ленінград, Украіна, Латвія, Урал пастаўляюць нам турбіны, генератары, апаратуру, прыборы і электратэхнічнае абсталяванне.

Электрыфікацыя прынесе вялікія змены ў жыццё нашай рэспублікі. Яна дасць магчымасць асушыць мільёны гектараў забалочаных зямель Палесся і ператварыць яго ў жытніцу Беларусі.

Электрыфікацыя Беларусі будзе развівацца хуткімі тэмпамі. Калі ў цэлым па Савецкім Саюзе выпрацоўка электраэнергіі к 1980 году ўзрасце ў 9—10 разоў, то ў Беларусі яна павялічыцца ў 19 разоў і складзе 70 мільярдаў кілават-гадзін.

Гэта велізарная маса электрычнай энергіі! Забеспечыць бурны рост усёй народнай гаспадаркі нашай рэспублікі, магутны ўздым матэрыяльнага дабрабыту народа.

Шмат год таму назад Ленін гаварыў аб тым, што, калі наша Савецкая краіна «пакрыецца густой сеткай электрычных станцый і магутных тэхнічных абсталяванняў, то наша камуністычнае гаспадарчае будаўніцтва стане ўзорам для будучай сацыялістычнай Еўропы і Азіі».

У наш час кожны дзень прыносіць свету весткі аб тым, як на бязмежных прасторах нашай Радзімы ўспыхваюць яркія агні новых электрастанцый — агні камунізму. І сэрца кожнага савецкага чалавека напаўняецца пачуццём найвялікшай гордасці за сваю дарогую Айчыну, якая, святая выконваючы запаветы вялікага Леніна, упэўнена ідзе да камунізму, указваючы сваім прыкладам чалавецтву шлях да міру, радасці і шчасця.

А. ЛЕБЕДЗЕУ.

Якуб КОЛАС

Жыве між нас геній

З глыбін жыватворных народнага руху
Прышоў ён святаннем да нас.
Ён праўду і мудрасць народа падслухаў.
Каб споўніць народа наказ.
Ён зрокам прарочым угледзеў разлогі.
Што людзям нябачны былі.
Ён, Ленін, азначыў, акрэсліў дарогі
У новую праўду зямлі.

На гонях раскутых, на нівах калгасных
Ляжыць яго праўды пляшчэ.
І мудрыя словы так проста і ясна.
Як вечныя песні, гучаць.
Між нас жыве Ленін, як сонца.
Як зоры, як праменьні.
Як мудрасць вялікай зямлі.
І сее праменьні, агні непаноры.
Каб людзі шчасліва жылі.

ХВАЛЮ ЮЧЫЯ ДАКУМЕНТЫ

Уладзімір Ільіч Ленін неаднаразова ў сваіх працах, пісьмах, замітках, запісках гаворыць пра Беларусь. Усе гэтыя дакументы добра вядомыя. Але як яны выглядаюць у арыгінале! З Масквы ў адраг Мінскай бібліятэкі імя Горкага атрымана звыш 20 фотарэпрадукцый з розных ленінскіх дакументаў. Прысланы і фотарэпрадукцыі раду пісем, якія атрымаў Уладзімір Ільіч з Беларусі.

Перад намі фотакопія пісьма Уладзіміра Ільіча камісару станцыі Орша, у якім ён дзякуе яму за ўважлівыя адносіны да патрэб ваеннапалонных. Атрымана фотакопія пісьма Леніна Анатолію Васільевічу Луначарскаму, у ім ён даручае зняць для Расіі, Украіны, Беларусі і Сібіры 12 кінастужак аб торфаздабычы.

А вось яшчэ адна фотакопія. Усерасійскі з'езд бежанцаў з Беларусі паведаміў Леніну аб выбранні яго сваім ганаровым старшынёй «як правадыра працоўнага народа» і запрасіў яго на з'езд. На гэтым дакуменце паметкі, зробленыя рукой Уладзіміра Ільіча.

Адна з фотакопій адносіцца да 1909 года, калі Ул. І. Ленін на французскай мове напісаў пісьмо, звязанае з забастоўкай гарбароў у Смаргоні і іншых гарадах. Апрача таго, бібліятэка імя Горкага атрымала ў свой час з музея Ул. І. Леніна рад фатаграфій, якія адлюстроўваюць жыццё і рэвалюцыйную дзейнасць Уладзіміра Ільіча Леніна.

Сведчанне сардэчных клопатаў

Уладзімір Ільіч Ленін быў стваральнікам і кіраўніком вялікай партыі камуністаў. Усё сваё жыццё ён прысвяціў справе народа, быў неразрыўна і цесна звязаны з ім. Народ і правадыра аб'ядноўвала адзіная мэта — мэта пабудовы новага грамадства без памешчыкаў і капіталістаў.

З асаблівай увагай і любоўю адносіўся Ленін да народаў ускаіна Расіі, у тым ліку да беларускага народа. Сярод ленінскіх дакументаў многія датычацца Беларусі. У працах Леніна ставяцца праблемы, звязаныя з гісторыяй беларускага народа, з ростам і развіццём рэвалюцыйнага руху ў Беларусі, з арганізацыяй Камуністычнай партыі Беларусі.

нацыяналістычных банд. У студзені 1919 года Ул. І. Ленін атрымаў тэлеграму ад старшыні Ваеннага савета паўстанцкіх камуністычных войск Беларусі і захаду Украіны. У ёй была просьба аб аказанні дапамогі паўстаўшым. «Паўстанцкія камуністычныя войскі, якія дзейнічаюць у раёне Сарны—Луінец і паражваюць пятлюраўскія і іншыя белагвардзейскія банды, знясіляюць у няроўнай барацьбе. Умацуюць нам тыл, прышліце грошы, адзення, абутку, дайце камандны састаў, а мы акажам дапамогу рабочым Кіева і іншых гарадоў, мы прышлём вам харчаванне, усе лішнія гарматы і іншае».

Марксісцкія гурткі дзейнічалі ў Мінску, Віцебску, Оршы, Бабруйску, Гомелі, Гродна, Оршы, Капылі і з'явіліся асновай для арганізацыі Камуністычнай партыі Беларусі. Ул. І. Ленін асабіста прыязджаў у верасні 1895 года ў Вільню. Асабіста сустракаўся з дзеячамі і кіраўнікамі сацыял-дэмакратычнага руху Беларусі, вырашаў з імі складаныя і адказныя пытанні.

Па ўказанні Леніна на дапамогу беларускім і украінскім партызанам былі насланы часці Чырвонай Арміі, была аказана неабходная падтрымка.

Уладзімір Ільіч вельмі прыслухоўваўся да ўсіх скаргаў, просьбаў, запатрабаванняў, з якімі звярталіся да яго беларускія працоўныя. Старшыня Мазырскага рэвалюцыйнага камітэта паведаўшы Леніну аб зверствах і спусташэннях, якія тварылі пятлюраўскія банды ў беларускіх гарадах Оўручы, Корасцені і іншых населеных пунктах. Старшыня Мазырскага рэўкома прапанаваў тэрмінова выслаць следчую камісію. Уладзімір Ільіч Ленін падтрымаў гэтую прапанову.

У Мінску ў 1898 годзе адбыўся I з'езд РСДРП. Ленін высока ценіў ідэі, выкладзеныя ў «Маніфэсце», прынятым з'ездам. Ленін вельмі карысным ў «Маніфэсце» лічыў тое, што ў ім ставілася пытанне аб адкрытай барацьбе з самадзяржаўем.

Ленінскія творы, яго палымыяныя прамовы з'явіліся магутнай зброяй для бальшавікоў Беларусі ў іх агітацыйнай рабоце. Вядомы цікавы дакумент—лістоўка, выдадзеная Палескім камітэтам РСДРП, якая была напісана пры непасрэдным удзеле Леніна. У лістоўцы гаварылася аб метадах і шляхах барацьбы рабочых з самадзяржаўем.

У лютым 1919 года Ленін падтрымаў ініцыятыву старшыні Руднянскага сельскага Савета аб стварэнні рабочага кааператыву.

Газета «Дзвінец» (26 чэрвеня 1918 года) паведамыла аб прымеце Леніным дэлегацыі беларускіх бежанцаў: «Ленін вельмі цікавіўся беларускім пытаннем, час ад часу пытаў у прадстаўніка дэлегацыі аб усіх баках жыцця беларускага народа. Між іншым, Ленін спытаў, на якой мове гавораць на з'ездзе. У канцы гутаркі ён выказаў сваё шчырае спачуванне пакутам і гору беларускага народа і абяцаў усё зрабіць для яго асветы і паляпшэння яго становішча». Ул. І. Ленін вялікі клопатаў праяўляў аб ахове народнай уласнасці на вызваленай тэрыторыі. У Цэнтральным дзяржаўным архіве Кастрычніцкай рэвалюцыі і сацыялістычнага будаўніцтва БССР знойдзена тэлеграма, накіраваная Леніным Рэвалюцыйнаму ваеннаму савету Заходняй Арміі аб устанавленні строгага парадку ў зборні, уліку і захаванні маёмасці.

Рэвалюцыйныя падзеі, якія адбываліся ў Беларусі ў кастрычніцкія дні 1917 года, з'яўляюцца яркім сведчаннем таго, што беларускі народ разам з братнімі народамі прымаў актыўны ўдзел у Вялікай Кастрычніцкай рэвалюцыі.

За гады Савецкай улады беларускі народ здзейсніў запаветы вялікага Леніна. Грандыёзныя змены, якія адбыліся ў нашай краіне, з'яўляюцца вынікам марксісцка-ленінскага вучэння і ператварэння яго ў жыццё. Беларускі народ, як і ўсе народы Савецкага Саюза, упэўнены ў сваім будучым.

На II Усесаюзным з'ездзе Саветаў 28 кастрычніка 1917 года быў прыняты ленінскі зварот, у якім гаварылася, што ўся ўлада на месцах пераходзіць у рукі рабочых і салдацкіх дэпутатаў. У рабоце гэтага з'езда ад Беларусі прымаў удзел 46 дэпутатаў.

У першыя гады Савецкай улады нашаму народу прыйшлося перанесці многа цяжкасцей, звязаных з замежнай інтэрвенцыяй і грамадзянскай вайной.

Захаваліся дакументы, якія з'яўляюцца сведчаннем клопатаў Леніна аб беларускіх і украінскіх партызанах, што мучна змагаліся супраць нямецкіх акупантаў і

Іншаземныя разведкі іграюць людскім лёсам

Рэпартаж з прэс-канферэнцыі ў Цэнтральным ДOME журналіста

Новыя сведчанні, якія выкрываюць «свабоду і дэмакратыю» Захаду і «хараство» капіталістычнага свету, былі прыведзены на прэс-канферэнцыі, што адбылася 18 красавіка ў Цэнтральным ДOME журналіста. На ёй прысутнічала больш чым 300 карэспандэнтаў савецкага і замежнага друку.

Прэс-канферэнцыю адкрыў выконваючы абавязкі загадчыка аддзела друку Міністэрства замежных спраў СССР А. Я. Папоў.

— Таварышы! Панове! — звяртаюцца да залы, гаворыць ён. — Мы запрасілі вас, каб пазнаёміць з некаторымі фактамі, якія адлюстроўваюць рэальныя заходнія палітыкі «халоднай вайны».

Многія з вас памятаюць, якая шумная антысавецкая кампанія была ўзнята ў сувязі са справай ГОЛУБА на старонках буржуазных газет заходніх краін. Зусім відавочна, што гэта рабілася для таго, каб ачарніць Савецкі Саюз, яго прагрэсіўны сацыялістычны лад. Заходнія рэакцыйныя колы не саромеюцца пры гэтым распаўсюджваць грубую хлусню і паклёп. Яны не грэбуюць нічым, што можа неяк узмацнаць «халодную вайну» і атручваць міжнароднае становішча. У раздуванне гэтай непрыстойнай кампаніі ўключыліся і некаторыя афіцыйныя прадстаўнікі галандскіх улад, якія спрабавалі перашкодзіць выездзе жонкі ГОЛУБА Ірыне Аляксандраўне АЛЯКСЕЕВАЙ на Радзіму.

Тут на прэс-канферэнцыі прысутнічаюць два савецкія грамадзяніны — ГОЛУБ і ВАХМЯКОУ. Абодва яны прадстаўлялі сабе так званы «свабодны» заходні свет у тым высёлкавым святле, у якім яго звычайна, не шкадуючы фарбаў, распісвае буржуазная прапаганда. Выкарыстаўшы турыстычныя паездкі за граніцу, яны вырашылі застацца за межамі СССР.

Не з'яўляецца сакрэтам, што разведвальныя органы заходніх краін, якія ўваходзяць у агрэсіўныя блокі, у цесным кантакце з разведкай ЗША і часта на прамому даручэнні апошняй пастаянна вядуць падрыхтоўчую работу супраць Савецкага Саюза. Яны скарыстоўваюць усе магчымасці, каб нанесці страты і прычыніць шкоду нашай Радзіме. Асабліва ўвагу гэтыя органы звяртаюць на савецкіх грамадзян, якія працуюць за граніцай або выязджаюць у складзе дэлегацый і турыстычных груп у капіталістычныя краіны. Яны шукаюць сродкі іх людзей, якія могуць спакусіцца фальшывымі абяцанкамі заходняй прапаганды і паддацца правакацыйным дзеянням замежных разведак. У сваіх сакрэтных дырэктывах амерыканская разведка прама радзіць ваенным аташэ ЗША ў розных краінах «устаўліваць кантакты з афіцыйнымі асобамі з краін савецкага блоку з разведвальнай мэтай, а таксама аказваць дапамогу ў праграме арганізацыі ўцёкаў на Захад». Прытрымліваючыся гэтай інструкцыі, амерыканская разведка бесцэрмонна дзейнічае ў краінах заходняга блоку, мала лічачыся з іх суверэнітэтам і нацыянальнай годнасцю.

Вядома, што разведвальныя органы заходніх дзяржаў настойліва спрабуюць схіліць савецкіх грамадзян, якія знаходзяцца за мяжой, перш за ўсё, да адмаўлення вяртання на Радзіму. У гэтых мэтах пры прамым удзеле прадстаўнікоў афіцыйных улад некаторых заходніх дзяржаў да савецкіх грамадзян прымяняюцца розныя спосабы націску, аж да грубых антысавецкіх правакацый, якія мелі месца, напрыклад, у Галандыі ў адносінах да савецкай турысткі Ірыны Аляксандраўны Аляксеевай. Замежныя разведкі, не грэбуючы ніякімі сродкамі, спрабуюць схіліць савецкіх грамадзян да здрады Радзіме, каб завербаваць іх для шпіянажу, дыверсій і іншай падрыхтоўчай дзейнасці супраць Савецкага Саюза. Пасля падобнага вы-

карыстання здраднікаў Радзімы замежныя разведкі проста іх выкідаюць як непатрэбны хлам. Адчушы на ўласным вопыце «прыгажосць» капіталістычнага свету, перабегчыкі хутка расчароўваюцца, і некаторым з іх удаецца вярнуцца на Радзіму.

Тыя, каму даводзіцца сутыкнуцца з імперыялістычнымі разведкамі, маюць магчымасць атрымаць поўнае ўяўленне аб іх недастойных дзеяннях і мэтах. Гэтыя разведкі выкарыстоўваюць тых, хто не вяртаецца на Радзіму, не толькі для збору шпіёнскіх звестак, але і для раздування «халоднай вайны», для паклёпу на Савецкі Саюз, на камунізм. Яны дарэмна спрабуюць затрымаць рост сімпатый з боку працоўных мас ў адносінах да Савецкага Саюза, затармазіць распаўсюджванне ў свеце сацыялістычных і камуністычных ідэй і сеюць зерні варожасці і нянавісці паміж народамі. Для раздування «халоднай вайны» і падрыхтоўкі мірнага суіснавання паміж дзяржавамі з рознымі сацыяльнымі сістэмамі замежныя разведкі не спыняюцца перад гульнёй людскім лёсам.

Прыбягаючы да самых розных сродкаў для апрацоўкі таго ці іншага савецкага чалавека, імперыялістычным разведкам іны раз удаецца зрабіць уплыў на яго і злавіць яго ў свае сеткі. Лёс такіх людзей падобны адзін на адзін, як дзве кроплі вады. Спачатку вакол іх наладжваецца шумная антысавецкая прапагандысцкая кампанія, іх усяляк утаварваюць, абяцваюць «залатыя горы» або шантажыруюць і пагражаюць, а затым у іх спрабуюць атрымаць звесткі, якія маглі б нанесці шкоду Савецкаму Саюзу, і адначасова схіляюць іх да супрацоўніцтва ў разведцы. Але такіх слабых духам людзей — адзінкі. Заходнія рэакцыйныя колы цярдзелі, цярдзец і будучы цярдзец правалы ў сваіх правакацыйных задумках у адносінах да савецкіх людзей.

Дзейнасць імперыялістычных разведак і падтрымліваючых іх органаў улады супраць савецкіх людзей, якія выязджаюць за граніцу, заўсёды з'яўляецца варожым супраць нашай краіны актам, вядзе да пагаршэння і ўскладнення адносін аднаведных краін з Савецкім Саюзам, узмацнення міжнароднага напружання, ускладнення нармальнага развіцця культурных і іншых сувязей паміж народамі. І адказнасць за гэта нясуць заходнія краіны.

Перад вамі выступіць ГОЛУБ (той самы ГОЛУБ, пра якога так многа і ахвотна пісалі ў заходніх краінах, як пра чалавека, што вырваўся з-за праславатай «жалезнай заслоны») і ВАХМЯКОУ, якога буржуазны друк паказваў як пакутніка, што ўпершыню ўбачыў сапраўдную «свабоду і дэмакратыю».

Слова прадстаўляецца грамадзяніну ГОЛУБУ.

ЗАЯВА ГОЛУБА А. І.

Прозвішча маё ГОЛУБ Аляксей Іларыявіч. У кастрычніку 1961 года, знаходзячыся з групай савецкіх грамадзян у турыстычнай паездцы ў Галандыі, я адмовіўся вярнуцца ў Савецкі Саюз і прапашу палітычнага прыстанішча ў галандскіх улад. У сакавіку г. г. гэта значыць менш чым праз паўгода, я добраахвотна з'явіўся ў савецкае пасольства ў Гаазе і звярнуўся за дапамогай у вяртання на Радзіму.

Зараз я хацеў бы растлумачыць, як жа здарылася, што я, вырашыўшы ў Савецкім Саюзе і атрымаўшы тут адукацыю, свядома спрабаваў паставіць сябе па-за савецкім грамадствам.

Я нарадзіўся ў 1926 годзе на Кіеўшчыне, Украінскай ССР. У канцы вайны я скончыў сярэднюю школу. Савецкая дзяржава дала мне магчымасць атрымаць вышэйшую адукацыю — у 1949 г. я скончыў Кіеўскі дзяржаўны ўніверсітэт, атрымаўшы спецыяльнасць хіміка-арганіка.

Папрацаваўшы некаторы час на адным з прадпрыемстваў, я вырашыў прывясціць сябе навуцы — у 1955 годзе паспяхова скончыў аспірантуру, абараніўшы дысертацыю, я атрымаў ступень кандыдата тэхнічных навук і да ад'езду ў Галандыю працаваў у Свядлоўску навуковым супрацоўнікам інстытута біялогіі Уральскага філіяла Акадэміі навук СССР.

Як бачыце, я прайшоў звычайны для многіх маладых савецкіх людзей шлях, і перада мной былі шырока адкрыты магчымасці для навуковай творчасці і майго росту як вучонага.

Некаторыя поспехі на навуковай ніве ўскружылі мне галаву, а затым эгаістычныя адносіны да калектыву прывялі да таго, што я пачаў захапляцца праблемамі, якія выходзілі за межы навуковай тэматыкі інстытута.

Натуральна, што мяне не ўсе разумелі, а я замест крытычнай ацэнкі сваіх паводзін лічыў, што мяне не цюняць, не хочуць стварыць неабходных умоў для работы. Абагульняючы некаторыя цяжкасці і няўдачы, я ўявіў сабе, нібы ва ўмовах савецкай рэчаіснасці не змагу цалкам раскрыць свайго навуковага прызначэння.

На ўзнікненне гэтых нездаровых настроў зрабіла ўплыў слабае веданне жыцця, адарванасць ад рэчаіснасці.

З такім настроем я паехаў у канцы 1961 года ў турыстычную паездку ў Еўропу.

Вечарам 7 кастрычніка 1961 года, знаходзячыся ў Амстэрдаме, я прагульваўся па вуліцах з жонкай, таксама выязджаўшай са мной у турыстычную паездку, і заявіў ёй, што дамоў вяртання не намераны. Адначасова я стаў схіляць і яе застацца са мной у Галандыі. Ашаломленая жонка не толькі катэгарычна адмовілася паследаваць майму прыкладу, але, наадварот, стала энергічна адгаворваць мяне ад гэтага ўчынку.

Нягледзячы на яе супрацьдзеянне, я з'явіўся ў паліцыю, дзе прадставіўся савецкім вучоным і заявіў, што на Радзіму вяртання не хачу, таму што ў СССР нібы не маю ўсіх умоў для навуковай работы, а таму прашу ў галандскіх улад прыстанішча і дапамогі.

Па сваёй несвядомасці я меркаваў, што зрабіў правільны ўчынак, аднак рэчаіснасць рассяяла мае ілюзіі. Я адразу ж трапіў у рукі спачатку галандскіх, а затым амерыканскіх разведчыкаў, якія спрабавалі выкарыстаць мой неабдуманы ўчынак для ажыццяўлення мэт, вельмі далёкіх ад навукі. Нават тая акалічнасць, што ў руках галандскіх улад аказаліся не толькі мае дакументы, але і пашпарт жонкі, была скарыстана для грубай правакацыі.

Я не буду падрабязна спыняцца на непрыстойных дзеяннях галандскіх улад, якія спрабавалі на наступны дзень у аэрапорце прымусяць маю жонку да невяртання. Аб гэтым у свой час падрабязна паведамлялася ў прэсе.

Адначасу толькі тое, што мне ў гэтым была падрыхтавана роля прынады. Мяне тайна даставілі ў аэрапорт, змясцілі ў зачыненыя пакой і прама сказалі, што далейшы мой дабрабыт у многім будзе залежаць ад таго, наколькі паспяхова я дапамагу схіліць жонку застацца ў Галандыі.

У такім становішчы мне нічога не заставалася рабіць, як выконваць волю тых, у чыіх руках я аказаўся, хоць такія прыёмы, скажу адкрыта, пакінулі ў мяне непрыемны асадак.

Я думаў, што на гэтым мяне пакінуць у спакоі, аднак атрымалася інакш.

Літаральна праз некалькі дзён з адзіночнай камеры паліцыі, дзе я тады ўтрымліваўся (дарэчы, увесь перыяд знаходжання ў Галандыі я быў пад неаслабным наглядам карных органаў), мяне выклікалі на допыт асобы, якія адрэкамэндава-

ліся чыноўнікамі міністэрства замежных спраў ГЛІУБЕРАМ і КОСТЭРАМ. Праўда, характар іх пытанняў з усёй відавочнасцю паказваў, што я маю справу з разведкай, а пазней абодва гэтыя «дыпламаты» не сталі мяне саромецца і ўтойваць сваёй прыналежнасці да разведвальных органаў.

Іх цікавілі не мой лёс і не мая навуковая работа, а розныя звесткі аб навуковым, прамысловым і абаронным патэнцыяле Савецкага Саюза.

У сувязі з гэтым я быў падвергнуты шматлікім перакрываўным допытам, на якіх ад мяне імкнуліся атрымаць звесткі аб абаронных прадпрыемствах Урала, воінскіх часцях, а таксама іншыя даныя шпіёнскага характару.

Калі я ў час гэтых допытаў спрабаваў напамінаць, што хацеў бы заняцца навуковай дзейнасцю, КОСТЭР цынічна заявіў, што перш за ўсё яму патрэбны звесткі, якія цікавяць галандскія ўлады.

Праўда, праз два месяцы мяне прызначылі ў адну з лабараторый тэхнічнага ўніверсітэта ў Дэльфе, але фактычна я паранешаму знаходзіўся ў руках разведчыкаў, якія не толькі не пакідалі мяне, але пачалі груба спекуляваць на маіх пачуццях да жонкі, якая вярнулася ў Савецкі Саюз.

КОСТЭР добра сумленна рэдагаваў мае пісьмы да жонкі, разбаўляючы іх рознымі паклёпніцкімі выпадкамі ў адносінах да савецкай рэчаіснасці і прымушаў усяляк расхвальваць умовы замежнага жыцця.

Адначасова ён прымушаў пісаць пісьмы з паклёпам на палітыку Савецкага Саюза ў розных міжнародных арганізацыі і прымушаў выступаць з варожымі заявамі ў рэакцыйным друку і па радыё.

Асаблівае месца ў антысавецкай апрацоўцы мяне займалі эмігранты, выхадцы з СССР і былой царскай Расіі, якія па тых ці іншых прычынах аказаліся на чужыне.

Яны літаральна атакавалі мяне, наперабой прапануючы ўступіць у розныя лігі, арганізацыі для вядзення антысавецкай работы, з дапамогай таго ж КОСТЭРА нашіпоўвалі ўсялякімі брашурамі, кніжкамі і да т. п.

У цэлым эміграцыя зрабіла на мяне непрыемнае ўражанне. Многія з іх сумуюць па Радзіме, але, знаходзячыся пад уплывам буржуазнай прапаганды і не ведаючы савецкай рэчаіснасці, не знаходзяць у сабе рашучасці вярнуцца на Радзіму.

Я ўсё часцей стаў задумвацца над тым, што мяне можа чакаць на Захадзе.

Хістанні і пачуццё глыбокага расчаравання, якія з'явіліся даволі хутка пасля майго ўчынку, усё больш узмацняліся да таго часу, пакуль самі галандцы не дапамаглі мне зрабіць выбар.

Справа ў тым, што да пачатку сакавіка г. г. я знаходзіўся ў руках галандскіх разведкі, а затым упамянутае КОСТЭР даставіў мяне на канспіратыўную кватэру па адрасу Схевенінген 172 кв. 100 н, дзе прадставіў двух чыноўнікаў дзярждэпартаменту ЗША, якія назваліся САЙМОНСАМ і БРАУНАМ. Першы з іх адрэкамэндаваў спецыялістам па палітыцы і ўзбраеннях, а другі — біяхімікам. Хачу адразу ж заўважыць, што я вельмі хутка пераканаўся ў тым, што БРАУН павярхоўна разбіраецца ў элементарнай біяхіміі, затое вельмі кампетэнтны ў пытаннях ракетнай тэхнікі.

Карацей кажучы, я аказаўся ў руках амерыканскіх разведчыкаў, якія падвергілі мяне больш падрабязным допытам. Яны пачалі з папярэджання аб тым, што калі я буду дапамагаць Захаду ў барацьбе з камунізмам, «ва ўзнагароду» атрымаю магчымасць працаваць нават над сакрэтнымі праблемамі, г. зн. над ваеннай тэматыкай.

Пасля такога ўнушэння амерыканскія разведчыкі разгарнулі буйнамаштабную карту раёнаў Урала і запатрабавалі

ўказаць месцазнаходжанне і прызначэнне абаронных прамысловых аб'ектаў, падрабязна апісаць нават знешні выгляд асобных збудаванняў, карпусоў, пад'язных шляхоў і да т. п.

Нямавалажнае месца на гэтых допытах займала пытанне аб вядомых мне савецкіх вучоных і навуковых работніках; іх цікавіла літаральна ўсё — пачынаючы ад іх навуковых работ, у першую чаргу неапублікаваных, і аж да вядомых мне дадзеных аб іх асабістым жыцці.

Я абяцаў падумаць і, застаўшыся адзін, канчаткова прааналізаваў сваё становішча і перспектывы сваёй будучыні.

З аднаго боку, застаўшыся на Захадзе, у лепшым выпадку цаной здрады і прыніжэння, я, можа, атрымаў бы магчымасць працаваць. Пакінуўшы Радзіму, я непазбежна павінен быў бы папоўніць рады адшчапенцаў і ўдзельнічаць з імі ў грызні паміж сабой з-за падачак амерыканцаў, стараючыся ўдасканалвацца ў паклёпе на Савецкі Саюз.

Я, напрыклад, пазнаёміўся там з пасквільнымі заявамі былога навуковага работніка нейкага ЛЯНЧЭУСКАГА, які, падобна мне, апынуўся на Захадзе. Я ўспэўны ў тым, што гэтыя пасквілі рыхтуюцца ім пад дыктоўку, бо дакладна такімі ж справамі прымушалі займацца і мяне.

З другога боку, я ўсведамляў, што за свой учынак заслужваю сур'езнага пакарання, але ўзважыўшы ўсё, я толькі там, у Галандыі, зразумеў, што мне дала Радзіма, любімая работа, калектыв, родныя і блізкія мне людзі, якіх я пакінуў у Савецкім Саюзе.

У такім становішчы я больш не мог заставацца на Захадзе, прыйшоў у савецкае пасольства і заявіў, што за зробленае гатовы неслі ў поўнай меры адказнасць, але прасіў дапамагчы вярнуцца на Радзіму.

У заключэнне павінен сказаць, што нават пасля таго, як я публічна заявіў аб гэтым майм добраахвотным рашэнні, генеральны пракурор Амстэрдама ЗАЕР у трохгадзіннай гутарцы ўгаворваў мяне застацца ў Галандыі, запалохваючы адказнасцю. Але я вельмі добра зразумеў усю глыбіню свайго падзення і знайшоў у сабе цвёрдасць адвергнуць гэтыя прапановы.

ЗАЯВА ВАХМЯКОВА Н. С.

У лютым мінулага года я разам з групай турыстаў на цеплаходзе «Эстонія» выехаў у загранічнае падарожжа па краінах Еўропы і Афрыкі. Знаходзячыся ў Італіі, я вырашыў застацца жыць на Захадзе. У Рыме з'явіўся ў амерыканскае пасольства і заявіў, што хачу жыць і працаваць на Захадзе, прасіў прадставіць мне прыстанішча.

З першых жа дзён жыцця на Захадзе я многае ўбачыў, чаго не ведаў раней.

Адразу ж я трапіў у рукі амерыканскіх разведчыкаў. На працягу чатырох месяцаў мяне падваргалі штодзённым допытам. Вядома, я ўсведамляў, што я павінен быць апытаным з мэтай устанавіць, хто я і з якой мэтай пакінуў Радзіму. Але гэта было не звычайнае паліцыйскае апытанні. За той час, што я знаходзіўся ў Заходняй Германіі, запойніў звыш пяцідзсяткі анкет, прыкладна, столькі ж разоў, калі не больш у мяне было адбіткі пальцаў, фатаграфавалі і нават намерваліся ўчыніць праверку на машыне хлусні.

Я, пражыўшы 33 гады ў сябе на Радзіме, ні разу не падваргаўся такім унізіцельным працэдурам.

З Рыма на самалёце я быў дастаўлены ў Франкфурт-на-Майне, дзе амерыканцы мяне змясцілі на спецыяльную кватэру і забаранілі выходзіць за яе межы.

Некаторыя амерыканскія разведчыкі, выступаючы пад выгладом супрацоўнікаў дзярждэпартаменту ЗША, пастаянна апрацоўвалі мяне ў антысавецкім

(Заканчэнне на 4-й стар.)

Іншаземныя разведкі іграюць людскім лёсам

(Пачатак на 3-й стар.)

духу, забяспечвалі рознай паклёпніцкай літаратурай і няспынна па некалькі гадзін у дзень дапытвалі, імкнучыся атрымаць розныя звесткі эканамічнага і ваеннага характару.

Іх цікавіла:

— Месцазнаходжанне прамысловых прадпрыемстваў і якую прадукцыю яны выпускаюць. Ці няма на тэрыторыі Пермскай вобласці ваенных аб'ектаў?

— Што мне вядома аб месцазнаходжанні стартавых пляцовак і дыслакацыі вайсковых часцей.

Калі афіцэры амерыканскай контрразведкі пастаянна дабіваліся ад мяне прызнання, ці не з'яўляюся я савецкім агентам, то афіцэры разведкі метадычна схілялі мяне, каб я даў згоду на вучобу ў іх разведвальнай школе.

Калі амерыканцы зразумелі, што ад мяне нічога не атрымаюць, інтарэс да мяне ў іх прапаў. Пасля такога змардоўвання з асобнай вільі ў Франкфурце-на-Майне мяне адправілі ў лагер Цырындорф пад Нюрнбергам, дзе змясцілі ў вялізны трохпавярховы барак, абнесены металічнай сеткай з вартавымі ля ўваходу. Вось тут мне і было прадастаўлена палітычнае прыстанішча, дзе зноў пачаліся допыты, зняцце адбіткаў пальцаў з той толькі розніцай, што ў Франкфурце са мной працавалі толькі амерыканцы, а тут ужо былі і немцы.

Людзі, якія знаходзіліся ў лагерах, — гэта ахвяры прапаганды, якая дзень і ноч трубіць аб шчаслівым жыцці на Захадзе. У сябе на Радзіме яны былі грамадзянамі, а тут жа ўсяго толькі «остлендэрамі». Учарашні грамадзянін, які мог горда гаварыць аб чалавечай годнасці, сягоння, згорбіўшыся, стаяў у чарзе за мізэрным лагерным парцыёнам.

Часта можна было чуць, як па начах, прыкрыўшыся коўдрай, хто-небудзь прыглушана плакаў. У лагерах зноў допыт, зноў адбіткі пальцаў, вымотванне нерваў працягвалася.

Баварыя адмовілася даваць работу і месца жыхарства асобам, якія жывуць у лагерах. І я, як многія іншыя, выехаў у Кайзерслаутэрн, дзе быў залічаны ў амерыканскую ахоўную роту, якая вяла ахову ваенных складаў. Тут я сустрэў рускіх, украінцаў, палякаў, югаславаў, большай часткай гэта былі людзі, закінутыя другой сусветнай вайной на Захад. Усе яны ўжо ў поўнай меры паспыталі тых даброт, якімі багаты капіталістычны свет. Адзін мог выхваляцца, што ён наглытаўся вугальнага пылу ў Бельгіі, іншы гаварыў, што нямаю аздаў сіл і здароўя ў Францыі, але цяпер яму за сорок і што з такім узростам ён там ужо як эмігрант не знойдзе работы. Пад чужым небам, далёка ад Радзімы патрачаны сілы і здароўе, а ў кішэні толькі багатыя мазіямі рукі. З гутаркі з ім мне стала вядома, што яны, знаходзячыся пад уплывам заходняй прапаганды, не ведаюць праўды аб Радзіме. Большасць з іх асуджалі маё адмаўленне вярнуцца ў СССР, а камандзір роты ахоўнікаў Капкаеў прама раў уабрацца ад іх хутэй. «Не зробіш гэтага, — гаварыў ён, — прападзеш. Таму што тут ёсць толькі адна свабода — гэта памерці з голаду ў любой канаве».

За ўвесь час знаходжання ў Італіі і Заходняй Германіі я меў толькі мянушку «остлендэр» — бежанец з Усходу.

У далейшым я даведаўся, што з гэтага становішча можа быць знойдзены іншы выхад — стаць наёмным салдатам для вайны ў калоніях, аддаць жыццё дзе-небудзь у Паўднёвым В'етнаме.

Асуджанасць штурхала людзей на самагубства, некаторыя вар'яцелі або былі вымушаны згаджацца з прапановай амерыканскіх вярбоўшчыкаў.

Я вырашыў пазбавіцца такой перспектывы. І мяне адправілі ў горад Золінген, на металургічны завод, дзе я бліжэй пазнаёміўся з умовамі цяжкага жыцця рабочых. Каб зарабіць сродкі на жыццё, я быў вымушаны працаваць па 10—12 гадзін у суткі. Да таго ж заробная плата за цяжкую працу пры разліку лоўка скарачалася ледзь не на адну трэцюю частку ўсялякімі падаткамі. Не вытрымаўшы такіх умоў працы, я захварэў, і мне прапанавалі вызваліць месца больш здароваму работніку.

Мне заставалася зрабіць выбар: або стаць бяздомным бадзягам, або вярнуцца на Радзіму і папрасіць прабачэння.

Я вярнуўся на Радзіму і цяпер вымушаны па сваёму чалавечаму абавязку папярэдзіць кожнага лёгкадумнага і блізарукага чалавека, каб ён не зваліўся ў бяздонне, у якое зваліўся я.

Першае непрыемнае ўражанне, якое ў мяне засталася ад Захаду, — гэта адсутнасць таварыскай узаемадапамогі, салідарнасці. Усякі круціўся ў сваім гняздзе, топчучы і штурхаючы адзін аднаго.

Апынуўшыся на Захадзе, я толькі тады зразумеў, які я быў багаты ў сябе на Радзіме. Я мог вандраваць па лугах і лясах, дзе мне ўздумаецца. Гэта былі мае палі і лясы. Адпачываць і працаваць я мог у любым кутку краіны, для мяне былі адчынены ўсе дзверы.

І я зразумеў, што на Захадзе не буду такі багаты, гэта багацце несумяшчальна з капіталістычнай сістэмай.

Без хістанняў я вырашыў вярнуцца на Радзіму, хоць і ведаў, што за зробленае злачынства павінен несці адказнасць.

Мая работа не давала магчымасці назапасіць грошай хоць бы на дарогу, таму з горада Нейсе каля 80 кіламетраў я пешшу дабраўся да Бона, каб з'явіцца ў савецкае пасольства і прасіць дазволу вярнуцца назад на Радзіму. У пачатку ліпеня мінулага года я прыехаў дамоў.

Цяпер скажу некалькі слоў аб сабе.

Нарадзіўся ў 1928 годзе на Урале, жыў у шахцёрскім горадзе Кізелі, дзе праходзіла маё дзяцінства і пачалося свядомае жыццё. Атрымаў сярэдняю адукацыю. Працаваў электрыкам на шахце.

Што ж прымусіла мяне застацца на Захадзе?

Трэба сказаць, што, зарабляючы да 1,5 тысячы рублёў у месяц (на старыя грошы), матэрыяльна я жыў нядрэнна, мог таксама наведаваць тэатр, кіно, займацца спортам. Многа чытаў. Але гэтага мне чамусьці здавалася мала. Чытаючы савецкія газеты і часопісы, я звяртаў увагу на паведамленні аб выступленнях буржуазных палітычных дзеячоў тыпу былога віцэ-прэзідэнта ЗША Ніксана, які ўсхваляў жыццё на Захадзе і, у прыватнасці, у ЗША, маляўніча распісваў, у якім дастатку жывуць рабочыя.

Я прагледзеў таксама некалькі замежных кінафільмаў, дзе паказаны бляск і раскоша за граніцай, нарэшце, у час знаходжання ў адпачынку ў Маскве я сустрэўся з адным турыстам з Заходняй Германіі. Я вельмі хацеў бы ўбачыць яго цяпер і пагаварыць з ім шчыра, сказаць яму аб тым, што ён жулік і ашуканец, але тады я паверыў яму і палічыў, што на Захадзе можна лёгка і свабодна жыць, мець раскошную аўтамашыну, хадзіць па рэстаранах. Адным словам, пасля яго расказаў пра заграціну маё жыццё здалося мне вельмі будзённым, непрыяльным. Вось пад уражаннем усяго гэтага я і вырашыў пашукаць ішчасця на Захадзе. А тое, што я знайшоў, у так званым свабодным свеце, я вам ужо расказаў.

З розных месц зала задаюцца Голубу пытанні.

Пытанне. Ці ўпэўнены вы ў тым, што ў Галандыі вас дапытвалі амерыканцы і што яны з'яўляюцца супрацоўнікамі разведвальнай службы?

Адказ. Саймонс і Браун самі не ўтойвалі, што з'яўляюцца амерыканцамі і спецыяльна прыляталі з ЗША. У працэсе гутаркі са мной яны задавалі пытанні, якія могуць цікавіць толькі разведку.

Апрача таго, галандскі разведчык Костэр перад сустрэчай з амерыканцамі сказаў мне, што са мной будуць гаварыць «амерыканскія костэры».

Пытанне. Чаму вы лічыце, што ўпамянуты вамі Костэр з'яўляецца супрацоўнікам галандскай разведкі?

Адказ. Спачатку мне сказаў аб гэтым генеральны пракурор Амстэрдамскага суда Заер, а затым і сам Костэр не ўтойваў, што праце ў разведцы.

Пытанне. Ці падвяргалася рэпрэсіям ваша жонка ў сувязі з тым, што вы адмовіліся ад вяртання ў СССР?

Адказ. Не, не падвяргалася. Між іншым, праз некаторы час пасля майго адмаўлення ад вяртання на Радзіму ў адной з галандскіх газет з'явілася паведамленне аб тым, што жонка нібы арыштавана савецкімі ўладамі. Па праўдзе кажучы, я быў паверыў гэтаму і пачаў даймаць жонку пісьмамі і тэлефоннымі званкамі. Аднак яна паведамляла, што праце на старым месцы. Павінен сказаць, што гэта яшчэ раз навяло мяне на думку аб тым, што буржуазны друк не грэбуе ніякімі прыёмамі для таго, каб шляхам хлуслівых і несумленных прыёмаў атруціць атмасферу, узвесці паклёп на Савецкі Саюз.

Пасля майго вяртання ў СССР жонка мне расказала, што яе не толькі не падвяргалі рэпрэсіям, а, надварот, хвалілі за тое, што яна праявіла стойкасць і вытрымку ў час правакацыі, якая была ўчынена супраць яе ў Амстэрдамскім аэрапорце з мэтай прымусіць да адмаўлення ад вяртання на Радзіму. Між іншым, жонка прысутнічае тут, у зале, і можа пацвердзіць гэта.

Пытанне. На прэс-канферэнцыі ў памяшканні паліцыі г. Амстэрдама вы заявілі, што зусім задаволены тым, што галандскія ўлады трымаюць вас у турэмнай камеры. Скажыце, вы добраахвотна зрабілі такую заяву?

Адказ. Такую заяву мяне прымусілі зрабіць супрацоўнікі разведкі і паліцыі. Яны прапанавалі мне сказаць на прэс-канферэнцыі, што для мяне прыёмальна ўтрыманне пад вартай у камеры, таму што нібы існуе небяспека помсты з боку камуністычных агентаў.

Далей, насуперак маёй волі і жаданню, галандцы мяне прымусілі сказаць, што на маю жонку быў аказаны ціск з боку прадстаўнікоў савецкага пасольства і толькі таму яна не засталася разам са мной у Галандыі.

Карэспандэнты задалі пытанні таксама Вахмякову. Вось яны і яго адказы.

Пытанне. Скажыце, пасля вяртання ў Савецкі Саюз вам даводзілася сустракацца з шахцёрамі, разам з якімі вы раней працавалі? Як яны аднесліся да вашага ўчынку?

Адказ. Калі я прыехаў у Кізел, мяне запрасілі ў Палац культуры шахцёраў і прапанавалі выступіць на сходзе працоўных прадпрыемстваў горада. На гэтым сходзе было многа шахцёраў, з якімі я раней працаваў. Яны, выслушаўшы маю споведзь, гнеўна асудзілі мой учынак і патрабавалі суровага пакарання. Суд грамадскасці застанецца ў маёй памяці на ўсё жыццё. Іх гнеў быў мне зразумелы, бо яшчэ да гэтай сустрэчы я сам асудзіў сябе і, адмовіўшыся ад «райскага жыцця» ў «свабодным свеце», палічыў за лепшае адбыць пакаранне ў калоніі, але толькі на Радзіме.

Маю справу разглядаў Пермскі абласны суд, які вынес мне справядлівы прыговор, і я знаходзіўся ў працоўнай калоніі. Савецкае правасуддзе ўлічыла, што я з'явіўся з пакаяннем, ад-

мовіўся на Захадзе ад паклёпніцкіх выступленняў супраць Радзімы і раскаяўся ў зробленым злачынстве. У сучасны момант я знаходжуся на свабодзе.

Пытанне. Чаму, будучы ў Рыме, вы пайшлі іменна ў амерыканскае консульства?

Адказ. Я разумеў, што куды б я ні пайшоў, я ўсё роўна аказаўся б у руках амерыканцаў. У сваіх меркаваннях я не памыліўся.

Пасля пытання да Голуба аб тым, ці падвяргалася яго жонка рэпрэсіі пасля вяртання ў СССР, прадстаўнік аддзела друку Міністэрства замежных спраў СССР, звяртаючыся да І. Аляксеевай, пытаецца:

— Тав. Аляксеева, ці маглі б вы сказаць што-небудзь па гэтай пытанню?

Адказ. Муж правільна растлумачыў, і я магу толькі пацвердзіць, што мяне ніхто не праследаваў і не падвяргаў рэпрэсіям. Калі замежная прэса выдумляла такія небяліцы, дык гэта лішні раз сведчыць аб тым, што рэакцыйныя колы Галандыі былі зацікаўлены ў наўмысным распальванні антысавецкіх настрояў. Надварот, і прадстаўнікі ўлады, і таварышы па службе ў Свядлоўску расцэнвалі мае паводзіны ў Галандыі перад жандарамі як патрыятычныя.

Вядома, мне непрыемна было глядзець людзям у вочы ў сувязі з учынкам мужа, які аказаўся збройкам у руках непрыяцеляў Савецкага Саюза, але я супакойвала сябе тым, што ён не дурны чалавек і рана ці позна зразумее ўсю глыбіню памылкі, якая ім была зроблена.

Пытанне. У свой час у савецкай прэсе было апублікавана паведамленне аб тым, што галандскія ўлады ўжылі ў адносінах да вас незаконныя дзеянні, перашкаджаючы вашаму вяртання на Радзіму. Ці не змаглі б вы сказаць, у чым канкрэтна выражаліся гэтыя незаконныя дзеянні?

Адказ. Можна я памыляюся, але я сабе ўяўляю справу так, што кожны ўрад, які дазваляе ўезд іншаземцаў, у тым ліку і турыстаў, у сваю краіну павінен праяўляць да іх пачуццё такту і гасціннасці, калі, вядома, гэтыя іншаземцы паводзяць сябе прыстойна і не парушаюць законаў краіны, дзе знаходзяцца.

А што здарылася са мной? Я галандскіх законаў не парушала, нічым сябе не скампраметавала, і вось пры такім становішчы галандскія ўлады пачынаюць усяляк ушчамляць мае правы, ствараць для мяне невыносныя ўмовы.

Мне здаецца, няма сэнсу спыняцца на ўсіх падрабязнасцях гэтай ганебнай задумы, арганізаванай па нейкай указцы галандскай паліцыі і жандармерыі у яўна правакацыйных антысавецкіх мэтах. Я скажу толькі аб галоўным. Спачатку рознымі спосабамі галандскія ўлады зацягвалі вяртанне мне пашпарта, узятага мужам і аказаўшагася ў руках жандараў, затым мяне штурхнулі ў жандарскі пакой аэрапорта, спрабуючы ізаляваць такім шляхам ад астатніх турыстаў. Пры дапамозе супрацоўнікаў нашага пасольства, мне ўдалося вырвацца з жандарскага пакоя і перайсці ў кабінет прадстаўніка савецкага «аэрафлота». Але і тут мяне не пакінулі ў спакой. З'явіліся жандары і іншыя прадстаўнікі ўлады, якія, нягледзячы на мае пратэсты, на працягу некалькіх гадзін не выдавалі пашпарта і ўсяляк перашкаджалі майму выезду.

Можна ўявіць мой стан, калі ўлічыць, што дзверы пакой аэрапорта добра ахоўваліся паліцэйскімі, кругом снавалі жандары і нейкія людзі ў цывільным адзенні, не кажучы ўжо аб дзесятках фотарэпарцёраў і карэспандэнтаў розных газет, якія чакалі сенсацыі. Карціна будзе няпоўнай, калі не сказаць, што к канцу дня на аэрадром пача-

лі прыбываць ваенныя грузавікі з салдатамі.

Начальнік паліцыі, былы эсэсавец, па прозвішчу, калі не памыляюся, Фельтман, некалькі разоў заходзіў у пакой і патрабаваў, каб я адна з'явілася ў паліцыю. Я зразумела, што мяне хочуць заманіць у паліцыю, а затым, насуперак маёй волі, аб'явіць аб маім нежаданні вярнуцца ў Савецкі Саюз. Будучы да крайнасці абуранай гэтай правакацыйнай вальтузнёй, я папрасіла прысутнічаючага ў аэрапорце савецкага пасла правесці лятучую прэс-канферэнцыю для журналістаў, на якой яшчэ раз заявіла, што ў мяне няма ніякага жадання застацца ў Галандыі і што я прашу даць мне магчымасць выехаць на Радзіму.

Мая публічная заява, відаць, зрабіла ўражанне, але не пазбавіла ад далейшых спроб галандскіх улад схіліць мяне да здрады Радзіме. На аэрадром прыбылі больш высокапастаўленыя чыноўнікі, у тым ліку пракурор Заер, які зноў падверг мяне апытанню, яўна разлічваючы сыграць на маіх пачуццях да мужа і схіліць да адмаўлення вярнуцца ў СССР.

Пераканаўшыся ў тым, што прамыя паліцэйскія дамаганні ў адносінах да мяне не маюць поспеху, Заер загадаў прывесці ў пакой майго мужа, разлічваючы псіхалагічна ўздзейнічаць на мяне. Аднак муж к таму часу пачаў ўсведамляць сваю памылку і сам стаў хістацца. Справа магла прыняць нежаданы паварот для арганізатараў правакацыі, у сувязі з чым яны тарапілі мужа, не даючы яму часу для роздумаў. Муж спрабаваў выціснуць з сябе фразу, што мне лепш застацца разам з ім у Галандыі, але сказаў гэта неак прыглушана і няўпэўнена, не глядзячы ў вочы. Я адказала адмоўна, заявіўшы, што за граніцай ні за што не застануся.

Я звярнула ўвагу, што мужа прывялі чамусьці на спатканне пад рукі, ён быў вельмі ўзбуджаны, бледны, і галандцы не давалі яму многа гаварыць. Назад яго літаральна цягнулі. У час спаткання муж сказаў: «Ты бачыш, Іра! У якім я стане, у мяне нават адабралі гальштук і знялі шнуркі з бацінак, каб я не мог навесціцца».

Калі я хацела падыйсці да мужа, паліцэйскі чыноўнік у грубай форме прапанаваў мне застацца на месцы. Гэта вельмі засмуціла і абурыла мяне. Я сказала галандцам: «Вы гаворыце аб свабодзе, а не дазваляеце нават развітацца з мужам!».

* * *

Прэс-канферэнцыя выклікала велзарную цікакасць у прадстаўнікоў савецкага і замежнага друку. Адзін за другім следуюць пытанні карэспандэнтаў. Пасля таго як на ўсе пытанні былі дадзены падрабязныя адказы, прэс-канферэнцыя закончылася. Карэспандэнты паспяшылі ў свае рэдакцыі, да тэлефонаў і на тэлеграф, каб расказаць свету пра тое, што адбылося 18 красавіка ў Цэнтральным ДOME журналіста.

Цікава, што з'явіцца ў заходнім друку, які, як вядома, з усіх сіл раздуваў «справу Голуба», ці паведаміць ён аб'ектыўна аб тым, чым закончылася гэта «справа».

НАШ АДРАС

Мінск, Ленінскі праспект, 77. Дом друку. Дзялі п'ямай: Мінск паштовай скрынкі № 14.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ.